

Zadeva C-410/23 [Pielatak]¹**Povzetek predloga za sprejetje predhodne odločbe v skladu s členom 98(1)
Poslovnika Sodišča****Datum vložitve:**

3. julij 2023

Predložitveno sodišče:

Sąd Okręgowy w Warszawie (Poljska)

Datum predložitvene odločbe:

26. maj 2023

Pritožnica:

I. SA

Nasprotna stranka v pritožbenem postopku:

S.J.

Predmet postopka v glavni stvari

Pritožba zoper sodbo sodišča prve stopnje, ki se nanaša na zahtevek za plačilo pogodbene kazni zaradi tega, ker je odjemalec električne energije, ki je kmet, predčasno odstopil od pogodbe o dobavi električne energije, ki je bila sklenjena za določen čas.

Predmet in pravna podlaga predloga za sprejetje predhodne odločbe

Prvo vprašanje za predhodno odločanje se nanaša na to, ali ima glede na člen 2(b) in (c) Direktive 93/13/EGS kmet, ki pogodbo o nakupu električne energije sklene hkrati za kmetijsko gospodarstvo in za gospodinjstvo, status potrošnika. Drugo vprašanje za predhodno odločanje se nanaša na to, ali se glede na določbe Direktive 2009/72/ES temu kmetu lahko naloži pogodbena kazen za odstop od take pogodbe.

¹ Ime te zadeve je izmišljeno. Ne ustreza resničnemu imenu nobene od strank v postopku.

Vprašanji za predhodno odločanje

1. Ali člen 2(b) in (c) Direktive 93/13/EGS z dne 5. aprila 1993 o nepoštenih pogojih v potrošniških pogodbah in v njem vsebovana opredelitev potrošnika ter uvodna izjava 17 Direktive 2011/83/EU Evropskega parlamenta in Sveta z dne 25. oktobra 2011 o pravicah potrošnikov, spremembi Direktive Sveta 93/13/EGS in Direktive 1999/44/ES Evropskega parlamenta in Sveta ter razveljavitvi Direktive Sveta 85/577/EGS in Direktive 97/7/ES Evropskega parlamenta in Sveta zajemata tudi kmeta, ki pogodbo o nakupu električne energije sklene hkrati za kmetijsko gospodarstvo in v zasebne namene za gospodinjstvo?

2. Ali je treba člen 3(5) in (7), uvodno izjavo 51 ter Prilogo I, točka 1(a) in (e), Direktive 2009/72/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 13. julija 2009 o skupnih pravilih notranjega trga z električno energijo in o razveljavitvi Direktive 2003/54/ES, ki določajo, da se v primeru odstopa od pogodbe o dobavi elektroenergetskih storitev potrošnikom ne sme zaračunati nobena dajatev, razlagati tako, da nasprotujejo možnosti, da se odjemalcu električne energije, torej potrošniku, naloži pogodbeni kazen zaradi odstopa od pogodbe o dobavi električne energije, ki je bila sklenjena za določen čas (člen 4j(3a) ustawa z dnia 10 kwietnia 1997 r. prawo energetyczne (zakon z dne 10. aprila 1997 – energetski zakon))?

Navedeni predpisi prava Skupnosti

Direktiva Sveta 93/13/EGS z dne 5. aprila 1993 o nepoštenih pogojih v potrošniških pogodbah, člen 2.

Direktiva 2011/83/EU Evropskega parlamenta in Sveta z dne 25. oktobra 2011 o pravicah potrošnikov, spremembi Direktive Sveta 93/13/EGS in Direktive 1999/44/ES Evropskega parlamenta in Sveta ter razveljavitvi Direktive Sveta 85/577/EGS in Direktive 97/7/ES Evropskega parlamenta in Sveta, uvodna izjava 17.

Direktiva 2009/72/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 13. julija 2009 o skupnih pravilih notranjega trga z električno energijo in o razveljavitvi Direktive 2003/54/ES, uvodna izjava 51, člen 3(5) in (7) ter točka 1(a) in (e) Priloge I.

Navedeni nacionalni predpisi

Ustawa z dnia 10 kwietnia 1997 r. - Prawo energetyczne (zakon z dne 10. aprila 1997 – energetski zakon), člen 4j(3a):

„3a. Končni odjemalec lahko s pisno izjavo, ki jo naslovi na energetska podjetje, odstopi od pogodbe, sklenjene za določen čas, na podlagi katere mu energetska

podjetje dobavlja plinasta goriva ali energijo, pri čemer mu ni treba plačati stroškov in nadomestil, ki ne izhajajo iz vsebine pogodbe.“

Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny (zakon z dne 23. aprila 1964 – civilni zakonik), člen 22¹ (opredelitev pojma potrošnika), člen 43¹ (opredelitev pojma trgovca), člen 385¹ (nepošteni pogodbeni pogoji v pogodbah s potrošniki), člen 483(1) (pogodbena kazen), člen 484 (višina pogodbene kazni).

Kratka predstavitev dejanskega stanja in postopka

- 1 Družba I. S.A., ki je dobavitelj električne energije, je 18. marca 2017 sklenila celovito pogodbo o prodaji električne energije z imetnikom kmetijskega gospodarstva S.J. Kot odjemno mesto za energijo je bilo navedeno kmetijsko gospodarstvo S.J. V skladu s pogodbo naj bi se s prodajo začelo 1. januarja 2018. Pogodba je bila sklenjena za določen čas, do 31. decembra 2021. Če bi bila pogodba razvezana pred tem datumom ali če je ne bi bilo mogoče izpolniti iz razlogov na strani stranke, je bila stranka dolžna plačati pogodbeno kazen v skladu s splošnimi pogoji pogodbe.
- 2 V dopisu z dne 5. maja 2017 je S.J. navedel, da odstopa od pogodbe na podlagi zakonsko določene pravice do odstopa od pogodbe, ki velja za potrošniške pogodbe. Poleg tega je S.J. izjavil, da ne priznava pravnih učinkov pogodbe, ki je bila sklenjena zaradi zmote, in da je pogodba neveljavna. Navedel je, da so ga predstavniki družbe I. S.A., ki so ga presenetili med delom in mu niso pojasnili vseh okoliščin pogodbe, ob sklenitvi pogodbe spravili v zmotu.
- 3 Družba I. S.A. je v dopisu z dne 22. maja 2020 navedla, da so podane izjave brez pravnega učinka. Izdala je bremepis, v skladu s katerim bi moral S.J. do 7. julija 2020 plačati pogodbeno kazen zaradi predčasnega odstopa od pogodbe, in račun za porabo električne energije, dobavljene med 1. januarjem 2018 in 10. januarjem 2018.
- 4 S.J. je zavrnil plačilo navedenih zneskov. Družba I. S.A. S.J. ni dobavila nobene električne energije. Dobavo električne energije S.J. je v obdobju, navedenem na računu, opravila neka druga družba.
- 5 Družba I. S.A. je v tožbi z dne 14. aprila 2021 na sodišče prve stopnje naslovila zahtevek, naj se S.J. naloži plačilo cene dobavljene električne energije, skupaj z obrestmi, in pogodbene kazni zaradi predčasnega odstopa od pogodbe.
- 6 S.J. je v odgovoru na tožbo predlagal, naj se tožba v celoti zavrne, pri čemer se je skliceval na neveljavnost pogodbe, neizpolnitev pogodbe s strani tožeče stranke in dejstvo, da je odstopil od pogodbe.
- 7 Prvostopenjsko sodišče je tožbeni zahtevek zavrnilo. Družba I. S.A. je zoper prvostopenjsko sodbo vložila pritožbo pri predložitvenem sodišču.

Glavne trditve strank v postopku v glavni stvari in ugotovitve prvostopenjskega sodišča

- 8 S.J. meni, da ima status potrošnika, saj se distribucija in prodaja električne energije ne nanašata le na kmetijsko gospodarstvo, ampak predvsem na njegovo gospodinjstvo.
- 9 Prvostopenjsko sodišče je zavrnilo tožbo za plačilo, čeprav je ugotovilo, da S. J. nima statusa potrošnika, saj se v skladu s členom 221 civilnega zakonika za potrošnika šteje fizična oseba, ki s trgovcem sklene pravni posel, ki ni neposredno povezan z njeno poslovno ali poklicno dejavnostjo. V pogodbi pa je bilo navedeno, da je odjemalec „kmetijsko gospodarstvo“ in opozorjeno, da je pogodba namenjena subjektom, ki niso potrošniki. S.J. je sicer navajal, da se je kupljena energija uporabljala tudi za gospodinjstvo, vendar to po mnenju prvostopenjskega sodišča ne zadostuje, da bi se S.J. štelo za potrošnika. Zato ni mogel uveljavljati pravice do odstopa od pogodbe na podlagi določb zakona o pravicah potrošnikov in njegova izjava ni imela pravnih učinkov.
- 10 Namesto tega je sodišče prve stopnje uporabilo člen 4j(3a) energetskega zakona, v skladu s katerim lahko končni odjemalec odstopi od pogodbe, sklenjene za določen čas, na podlagi katere mu energetska podjetja dobavlja plinasta goriva ali energijo, pri čemer mu ni treba plačati stroškov in nadomestil, ki ne izhajajo iz vsebine pogodbe.
- 11 Po mnenju sodišča prve stopnje zahtevku po plačilu pogodbene kazni ni bilo mogoče ugoditi, saj je pogodbena kazen v skladu s členom 483(1) civilnega zakonika namenjena nadomestilu škode, ki je nastala zaradi neizpolnitve ali nepravilne izpolnitve nederarne obveznosti. V primeru prodaje energije je predmet kupčeve izpolnitve plačilo cene, to je denarna izpolnitev. Po mnenju prvostopenjskega sodišča s pogodbenim določilom S.J. ni bilo mogoče naložiti obveznosti plačila pogodbene kazni za primer, da bi bila pogodba razvezana na njegovo pobudo, saj je bila njegova obveznost denarna.
- 12 Poleg tega je prvostopenjsko sodišče menilo, da je zahtevek za plačilo cene za porabljeno energijo neutemeljen, saj je bilo ugotovljeno, da družba I. S.A. S.J. ni dobavila nobene energije.
- 13 V pritožbi družba I. S.A. zatrjuje napačno presojo dokazov ter kršitev člena 4j(3a) energetskega zakona zaradi napačne razlage tega člena in zaradi stališča, da družba I. S.A. nima pravice zaračunati pogodbene kazni zaradi predčasnega prenehanja veljavnosti pogodbe, čeprav iz te določbe nedvoumno izhaja, da se odjemalcu lahko zaračunajo dodatni stroški, če obveznost njihovega plačila izhaja iz pogodbe, kar velja za obravnavani primer.
- 14 Družba I. S.A. zatrjuje tudi kršitev člena 483(1) civilnega zakonika (ki se nanaša na možnost, da se predvidi plačilo določenega zneska – pogodbene kazni – kot povračila škode zaradi neizpolnitve ali nepravilne izpolnitve nederarne obveznosti) zaradi tega, ker ni bil uporabljen, in zaradi napačnega stališča, da je

bila kazen zaračunana zaradi neizpolnitve denarne obveznosti, čeprav je bila kazen določena za primer odstopa od pogodbe pred potekom obdobja, za katerega je bila sklenjena, in torej za primer konkretnega ravnanja stranke in ne za primer neizpolnitve denarne obveznosti.

Kratka obrazložitev predloga za sprejetje predhodne odločbe

- 15 S **prvim vprašanjem za predhodno odločanje** se želi ugotoviti, ali ima kmet, ki energijo kupuje hkrati za potrebe svojega kmetijskega gospodarstva in gospodinjstva, status potrošnika.
- 16 Direktiva Sveta 93/13 opredeljuje pogodbe, za katere se uporablja, s sklicevanjem na lastnosti pogodbenih strank, in sicer glede na to, ali delujejo za namene svoje poslovne ali poklicne dejavnosti ali ne (sodba z dne 21. marca 2019, Pouvin in Dijoux, C-590/17, točka 23). V skladu z ustaljeno sodno prakso Sodišča je treba pojem „potrošnika“ v smislu člena 2(b) Direktive 93/13 presojati glede na funkcionalno merilo, in sicer glede na to, ali se zadevno pogodbeno razmerje uvršča v okvir dejavnosti, ki se ne opravljajo za poslovne ali poklicne namene (sklep z dne 14. septembra 2016, Dumitras, C-534/15, točka 32). V tem primeru funkcionalna razmejitev ni povsem mogoča, saj je bila pogodba sklenjena tako za namene kmetijskega gospodarstva kot za namene gospodinjstva.
- 17 Direktiva Sveta 93/13/EGS ne ureja pogodb z dvojnimi namenoma. Zakonodajalec Unije je samo v uvodni izjavi 17 Direktive 2011/83/EU z dne 25. oktobra 2011 o pravicah potrošnikov pojasnil, da bi se morala „v primeru pogodb z dvojnimi namenoma ta oseba šteti kot potrošnik, kadar je pogodba sklenjena deloma za namene dejavnosti in deloma zunaj okvira trgovske dejavnosti te osebe, namen trgovske dejavnosti pa je tako omejen, da ne prevladuje v celotnem kontekstu pogodbe“.
- 18 Vendar je Sodišče v sodbi z dne 20. januarja 2005, Gruber, C-464/01, odločilo, da se oseba, ki je sklenila pogodbo glede dobrine, ki se bo uporabljala delno v poklicni ali pridobitni namen in delno v namen, ki je zunaj njene poklicne ali pridobitne dejavnosti, ni upravičena sklicevati na pravila o varstvu potrošnikov, „razen če je uporaba v poklicni ali pridobitni namen tako omejena, da je v celotnem kontekstu zadevnega dejanja zanemarljivega pomena, **dejstvo, da uporaba v nepoklicni ali nepridobitni namen prevladuje, pa v tem pogledu ni pomembno**“.
- 19 V sodbi z dne 27. oktobra 2022, S.V., C-485/21, pa je Sodišče v točki 27 navedlo, da varstvo potrošnikov pripada posamezniku, ki je stranka pogodbe o upravljanju nepremičnine, „če tega stanovanja ne uporablja za namene, ki **izključno** spadajo v okvir njene poslovne ali poklicne dejavnosti“. Sodišče je tako v tej zadevi opozorilo na merilo izključnega poklicno-poslovnega namena.
- 20 Glede na to se torej zastavlja vprašanje, kako je treba glede na člen 2(b) Direktive Sveta 93/13/EGS razlagati pojem potrošnika v primeru, ko gre za mešano

pogodbo, ki je deloma potrošniška in deloma gospodarska. Ali je v takem primeru treba ugotoviti prevladujoči namen pogodbe ali zadošča zgolj ugotovitev, da namen pogodbe ni izključno poklicno-posloven? Odgovor Sodišča bo torej omogočil presojo pogodb z dvojnimi nameni, ki v enaki meri služijo vodenju kmetijskega gospodarstva in gospodinjstva. Glede na težnjo po razširitvi področja uporabe instrumentov varstva potrošnikov je treba ugotoviti, katera merila je treba uporabiti za varstvo potrošnikov.

- 21 Z **drugim vprašanjem za predhodno odločanje** se želi ugotoviti, ali je nacionalni predpis, ki določa možnost, da se odjemalcu električne energije, ki je potrošnik, naloži pogodbeni kazen za predčasen odstop od pogodbe o dobavi električne energije, sklenjene za določen čas, skladen s pravom Unije.
- 22 Pomisleki predložitvenega sodišča se nanašajo na člen 4j(3a) energetskega zakona, ki določa pravico končnega odjemalca, da odstopi od pogodbe o dobavi energije, pri čemer mu ni treba plačati stroškov in nadomestil, ki ne izhajajo iz vsebine pogodbe. Ta določba se torej nanaša na pogodbo, v kateri lahko stranki določita trajanje pogodbe in pogoje za odstop.
- 23 Ti dvomi so se pojavili v kontekstu Direktive 2009/72/ES. Predložitveno sodišče meni, da sta prevladujoči načeli, ki sta izraženi v tej direktivi, možnost svobodne zamenjave dobavitelja energije in posebno varstvo potrošnikov. Države članice sprejmejo ustrezne ukrepe, da zaščitijo končne odjemalce in poskrbijo zlasti za ustrezne nadzorne ukrepe za zaščito ranljivih odjemalcev. Vsaj kar zadeva gospodinjstve, ti ukrepi vključujejo ukrepe iz Priloge I. S spremembo dobavitelja je tesno povezana tudi možnost odstopa od pogodbe.
- 24 Namen ureditve je po eni strani zaščititi odjemalce energije, zlasti potrošnike, in jim zagotoviti pravice, po drugi strani pa energetskim podjetjem zagotoviti enak dostop do odjemalcev. V zvezi s tem predložitveno sodišče opozarja na sodno prakso Sodišča, zlasti iz sodb z dne 7. septembra 2016, ANODE, C-121/15, točka 36; z dne 30. aprila 2020, Overgas Mrezhi in Balgarska gazova asotsiatsia, C-5/19, točka 56, in z dne 14. oktobra 2021, Viesgo Infraestructuras Energéticas, C-683/19, točka 44). Ta sodna praksa določa pogoje, pod katerimi je na podlagi Direktive 2009/72 dopusten poseg države v oblikovanje cen električne energije, ne glede na to, da tak poseg ovira oblikovanje konkurenčnega trga električne energije.
- 25 Glavno vprašanje, ki je povezano z zagotovljeno svobodno zamenjavo dobavitelja energije, se nanaša na možnost zaračunavanja stroškov odjemalcu energije, ki je potrošnik, v primeru, da odstopi od pogodbe, ki je bila sklenjena za določen čas. Iz člena 3(7) Direktive 2009/72/ES v povezavi s Prilogo I, točka 1(a) in (e), izhaja, da se v primeru, da je odjemalec potrošnik, zamenjava dobavitelja in odstop od pogodbe ne zaračuna.
- 26 Vendar energetski zakon ne določa takšne izjeme. Po nacionalnem pravu lahko končni odjemalec v skladu s členom 4j(3a) energetskega zakona odstopi od

pogodbe o dobavi energije, sklenjene za določen čas, pri čemer mu ni treba plačati stroškov in nadomestil, ki ne izhajajo iz vsebine pogodbe. Ta določba torej omogoča, da se v takšni pogodbi določi, da se odjemalcu lahko zaračunajo „stroški in nadomestila“, določeni v pogodbi. Energetski zakon ne določa nobenih drugih meril za te stroške in nadomestila ter ne vsebuje izjeme za potrošnike.

- 27 V primeru potrošnikov nacionalna pravna teorija dopušča le, da se očitno pretirana kazen za odstop od pogodbe v prometu s potrošniki šteje za neveljavno. Zato je mogoče znesek pogodbene kazni preveriti v okviru nadzora nad zlorabami. To velja zlasti, če bi takšne pogodbene kazni v praksi vodile k blokiranju odstopa od pogodb za določen čas, kar bi bilo v nasprotju s členom 4j(3a) energetskega zakona, ki določa možnost odstopa od pogodbe, sklenjene za določen čas.
- 28 Predložitveno sodišče meni, da bi, če bi bilo potrošnikom dopustno nalagati takšne pogodbene kazni, to izničilo zaščitno funkcijo člena 3(5) in (7) Direktive 2009/72/ES.

DELOVNI DOKUMENT